

vora). Listi se posuše, potem pa zmanejo v štupo. Ta štupa se sama ali pomešana s peskom pospe po kotih. Mišim je duh tega listja jako zoprn, zatoraj zapuste take kraje in se več ne povrnejo. Ti listi so tudi močen strup za osle, ovce in koze, in zatoraj imenujejo oleander na Španjskem, Laškem in Grškem, koder raste, tudi „morilca oslov“.

* **Sredstvo proti kapusovemu belinu.** Po vrtu posej nekaj semena divje kumene (ostrožnice) in tako ravnaj, da bodeš imel do jeseni cvetočih cvetic. Duh teh rastlin je, kakor poroča nemški kmetijski list, kapusovim belinom jako pogodu. Vsi kapusovi belini, ki so v istem kraju, prilete v tropih na rastline in na jedno steblo usede se jih včasih po dvajset. Če se iščejo, posebno dokler neso jajca, po noči s svetilnico in pokončavajo, bode malo gosenic na vrtu.

* **Sredstvo proti polžem.** Ob mokrih poletjih delajo polži vrtnarjem in ljubiteljem vrtov mnogo sitnosti. Da jih poloviš, položi mej rastlinskimi vrstami majhna povesna slame. Če drugo jutro preiščeš povesma, najdeš mnogo polžev po njih, ker radi gredo na suho počivat, in sedaj jih lahko pokončaš. Povesma moraš semtertja zamenjati, kajti polžev bodeš našel na njih le, dokler so suha.

Vprašanja in odgovori.

Tretji odgovor na 143. vprašanje: Najbolj radikalno sredstvo, da se praprot zatire, je, če se populi s korenino, kadar postane ravno toliko močna, da se ne trga več. To delo je najbolje zvršiti precej po kakem dežji. Sicer jo pa kosa res tudi zatire, a mnogo pozneje, t. j. čez več let.

Brulec, župnik v Vel. Dolini.

Drugi odgovor na 153. vprašanje: Da drevo dolgo noče roditi, lahko je tudi vzrok vrsta. Tako na pr. labudska moštnica, žlahtni maršlanček, grafenštanjsko jabolko i. dr. prično zelo pozno roditi. Vzrok utegne biti tudi to, da vrsta ne ugaja kraju, in ako je tako, ni druge pomoči nego precepljenje. Iz mnogih ozirov bi bilo dobro vedeti, od kake vrste je vprašalčevo drevo, zato naj izvoli to uredništvu naznaniti.

Dr. Ipavic v Šentjurji n. j. ž.

Vprašanje 159. Pošiljam Vam uzorec vina, kakeršnega sem kupil 30 $\frac{1}{2}$ pred mesecem dni od nekega Hrvata, ki ga je sam pripeljal. Uže poprej sva se zmenila, da mi pripelje nekaj prav izvrstne kapljice. Ko sem ga točil, opazil sem sicer, da malo cika, a mislil sem, da mu bode to ob pretakanji prešlo, kar se pa ni zgodilo. Bojim se, da se mi ne izpridi. Kaj naj storim? Ako se skisa, smem mu ga li vrniti? (S. v N.)

Odgovor: Vino samo na sebi je res prav dobro, oziroma bilo je prav dobro, a sedaj je uže bolno. Vino je res malo cikasto, a zraven tega ima nekoliko zavrelice, kar je bolj nevarno. Kar se tiče cika, ne de še mnogo, ker ga je komaj spoznati in je večina naših

vinopivcev cika toliko navajena, da se zanj niti ne zmenijo, če ni premočen. Pretakanje pa cik pospeši in ravno tako toplota. Cikanje toraj zadržujemo, ako vino kolikor moči varujemo zraka in je hranimo v hladni kleti. Popolnoma se pa cik ne da ustaviti, zato je najboljša, hitro porabiti vino, dokler je še pitno. Kar se pa tiče zavrelice, pa je uže bolj nevarna reč. Vino je hrvatsko, starina in je gotovo nad leto dni ležalo na drožji. Sedaj se napačno ravnanje maščuje, in drožje, ki je v vinu ležalo, pričelo je gniti in se dvignilo. Od tod megla v vinu in neprijetni grenki okus. Vožnja vina po vročem solncu je morda bolezen pospešila, če ne morda povzročila. Ako morete vino tako, kakoršno je, hitro spečati, priporočamo Vam najbolj. Dobro bi bilo, očistiti je in potem pretočiti, a pretakanje bi cik in tudi zavrelico pospešilo. Vino seveda lahko vrnete, a nastala bode pravda, ali zmagali bodete le, če dokažete, da je bilo vino, kadar ste ga prevzemali, uže tako bolno. To pa ne bode mogoče, ker ste bili sami navzoči ko ste vino prevzemali, in niste ničesar zapazili. Končno Vam moremo iz svoje skušnje povedati sredstvo, kako smo ozdravili tako bolno in uže nepitno vino. Na vsak hektoliter vina smo pridejali 1 $\frac{1}{2}$ g drobno stolčenega kovaškega oglja. To oglje je ostalo v vinu pet dni, ob enem pa smo vino skoraj vsaki dve uri ves ta čas dobro premešavali. Zadnji dan smo prilili na vsak hektoliter vina 10 $\frac{1}{2}$ citronske in 2 $\frac{1}{2}$ salicilne kisline ter zopet dobro premešali in pustili, da se je vino očistilo. Ko je bilo vino čez nekaj dni čisto, pretočili smo je ter videli, da je postalo pitno ter se potem več mesecev tako vzdržalo. Citronsko in salicilno kislino smo zato, ker se počasi topita, poprej v vrelemu vinu razstopili ter potem ohlajeni v vino vlili. Uže zdaj Vam pa povemo, da vse to da veliko opravila in da sta citronska in salicilna kislina precej dragi.

Vprašanje 160. Ker v našem kraju navadno vsako leto zboli mnogo prasičev za vraničnim prisadom, zlasti pa jih je letos veliko zbolelo, blagovolite naznaniti: Je li kako zanesljivo sredstvo, s katerim je žival ozdraviti od te bolezni, ali če ga ni, je li kako sredstvo, da se žival obvaruje te bolezni? (F. U. v A. na Štajarskem.)

Odgovor: Vranični prisad je kužna bolezen, katero povzročujejo glive. Ako pridejo v živalsko telo, žival zboli, in dosedaj nam ni še znano zdravilo, ki bi ozdravilo od te bolezni. Ker pa poznamo nje svojstva, zato jo lahko vsaj nekoliko preprečimo. Glive vraničnega prisada so povsod tam, koder se je ta bolezen ugnezdila na raznih mestih: ob hlevskih stenah, v tleh, v gnojnici, v vodnjakih, na paši itd. Iz tega izvira, da povsod tam koder živina za to boleznijo pogiblje, nikdar ni miru pred njo. Ako se hočemo toraj prevelikih izgub varovati moramo se natanko držati postavnih predpisov. Ti predpisi zapovedujejo, hitro odstraniti pogible živali po postavnem načinu, odpraviti in razkužiti gnoj ter tla v hlevu, razkužiti stene ter jih iznova pobeliti. Kar je lesenega v hlevu, naj se vse požge in novo naredi.

Vzlic temu je težko pregnati vranični prisad, in zato se sme smatrati za najboljše sredstvo, da se živina obvaruje cepljenje vraničnega prisada na tak način, kakor se stavijo osepnice (koze) ljudem. O vraničnem prisadu in njega cepljenji hočemo v kratkem priobčiti daljši članek v našem listu.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

181.

Cvetje in plodovi kaktovi. Orodje in ograja od kakta. Življenje in ustroj kakta.

Kakti niso lepe oblike, a zato imajo najkrasnejše cvetje. Človek se sprijazni tudi z najneskladnejšim obličjem grčastega kakta, kedar ga vidi, kako se je nalepotičil z najdivnejšimi cvetovi, kateri se purpurno prelivajo. Kedar človek vidi žalostne in suhe stebre velecvetnega stebrastega kakta, ki kakor oklje ščena in mrtva debla v pustej okolici stršé, ne more skoro sam sebi verovati, da so se na njih razvili oni veliki in prekrasni cvetovi, s katerimi so se na njih razvili oni veliki in prekrasni cvetovi, s katerimi so se nalepotičili. Cvetoviti ti izredno nežne modre boje se odpirajo v tihej noči in razširjajo prijeten duh po vaniliji. Kdor je imel priložnost motriti po botaniških vrtovih razcevele kakte, obstal je zavzet od izredne divote in raznolčnosti njihovih cvetov, a vsakdo dobro zna, da se prav radi teh cvetov mnogi kakti po naših hišah vzgajajo. Priroda je kaktom poklonila še jeden dragocen dar, da se človek po njih ozira ne jedino radi nenavadnega lica ali krasnega cvetja, da jih ne išče po pustarah samo radi sveže pijače, temveč jih more tudi kot svoje žlahtno in koristno ovočje smatrati. Gotovo vsi kakti rode dobrih in tečnih plodov, in zato mej tečnim in sočnim ovočjem ki je rodi vroče podnebje, gre dostojno mesto tudi kaktom. Tudi sami grčasti kakti, katerim plod pri nas ne dozoreva dobro, imajo v vročih krajih sicer bolj droben plod, ali jako ugoden kiselkast sok, da jih ljudje radi jedo.

Kakti ponujajo človeku še drugih koristij. Kdor pozna stebraste kakte, kateri po botaniških vrtovih rasto, njemu bi gotovo nikdar na um ne palo, da se s tega sočnatega in mesnatega stebela more kedaj trdo drevo napraviti. Prvo mesto gre v tem oziru stebrastim kaktom. Kedar stara debla odmrjo, izgube svojo zelenkasto skorjo in pokaže se belo drevo, in ta mrtva lesena strašila stoji leta in leta mej živimi drugovi. V teh krajih, kjer ni drugega drevja, prav hodijo taka suha stebela potniku, katere, ga je noč v pustari ujela. Ž njimi si more zakuciti, da se moskitov ubrani, ali da

speče koruznih hlebčkov. S takimi stebli razsvetljujejo noč kakor z bakljami, in zato nazivajo stebraste kakte baklje (Fackeldistel). Človek ne bi veroval, da drevo od stebrastega kakta more stotine let stati v zraku in vlagi, pa ne razpade. V Kumani izdelavajo Indijanci, kakor nam to Humboldt sporoča, svoja vesla največ od stebrastih kaktov, pa tudi pri hišah jih upotrebijo. V Kordiljerah se nahajajo na velikih višinah človeške nasebine, in za ta svet ni boljšega gradiva od kaktov. Najlepša debla znosijo na mulah, ako bi bila od drugega drevja, ne bi mogli ž njimi nikamor naprej.

Živi kakti pa so najboljša meja, s katero gospodar svoj svet ogradi. Nepravilna stebela opleto se kot gost plot, in kedor bi hotel prodirati, zelo bi se obodel, in pustil prazno delo. V španjolskih nasebinah zasajajo kaktove plotove kot utrdbe za trdnjave. Kjerkoli nasujejo nasipe, koj zasade kakte, ker so oni najboljša straža in obrana. Tudi v zdravništvu imajo kakti svoje mesto. Od kiselkastega soka napravljajo lekarji obloge za vnetje, in plodove na razne načine pripravljene upotrebijo kot domača zdravila. Najglavnejšo korist pa imajo trgovci od kaktov. Na kaktu živi košenilka, o katerej hočemo v posebnem članku kaj malega povedati.

Kolikor so kakti zanimivi s svojim grdim licem, s prekrasnimi cvetovi in z raznovrstno koristijo, toliko so zanimivi tudi botaniku v znanstvenem oziru. Dolgo se je verovalo, da mnoge biline morejo vso svojo hrano iz zraka prejemati, da jim je iz zemlje ni treba vpijati. Bili so znameniti učenjaki, ki so ta nauk verovali, in najboljši dokaz zanj so nahajali v kaktih. Videli so, kako kakti tudi za največje vročine ostajajo sveži in zeleni. Videli so, kako najvodnejši in najsočnejši kakti rasto le po suhem pesku in razpoklinah v kamenju, kjer po tri četrtinke leta ne dežuje, in zato so mislili, da ni treba boljšega dokaza za svoj nauk. Dogodilo se je več potov na toplih vrtovih, da so izruvano rastlino, ali odsekano vejo kaktovo vrgli v kot. Ko so jo čez kaj časa pobrali, našli so več potov, česar niso pričakovali: kaktova veja, mesto da se je posušila, rasla je dalje in pognala novih mladik, dasi ni imela korenine, da bi iz zemlje mogla srkati hrano. Še le De Candolle je prišel na sled tej skrivnosti. Začel je vagati take odsekane veje, in četudi so rasle, bivale so vsak pot laglje; toraj so morale več v zrak oddajati, kakor bi mogle iz njega dobivati. Sedaj je bilo jasno, da kakt raste samo na račun one hrane, katero že v sebi ima nabrano, in kedar se na ta način odsekana veja iztrosi, potem pogine. Poznato je, kako mnogo živali pri nas prespe celo zimo, in ves ta čas ne jedo. Ako so pa te živali na jesen premalo debele, ali če zima nenavadno dolgo se vleče, potem jim gre trda. Tudi kakti se pred vročino in sušo napolnijo s sokovi, zato imajo mehko in sočnato steblo. Kedar nastopi vročina, tedaj je kakt dobro nalit s sokovi. Vročina večmesečna pa bi vendar posušila kakt, da se ni on tudi proti izhlapenju zavaroval. Poznato je, da rastline izparivjo svojo vodo poglavito na